Sadankomitea
Committee of 100 in Finland

Lausunto
HE 182/2021 vp
15.11.2021

Asiantuntijanlausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta

Sadankomitea kiittää mahdollisuudesta lausua koskien hallituksen esitystä laiksi naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Esityksen tavoite muuttaa naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskevaa lainsäädäntöä perustuslakia vastaavaksi ja yhtenäistää sekä ajanmukaistaa sääntelyä on aiheellinen.

Suomen yleiseen asevelvollisuuteen perustuva maanpuolustus vaatii uudistamista. Maanpuolustuksen tulisi seurata aikaa niin toiminnan kuin arvojen puolesta. Suomea pidetään monessa suhteessa tasa-arvon mallimaana, kuitenkin nykyinen asevelvollisuusjärjestelmä on epätasa-arvoinen. Asevelvollisuusjärjestelmä ei ole tasa-arvoinen ja vaikka laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta sanotaan, että "asevelvollisuuden säätämistä ainoastaan miehille ei pidetä sukupuoleen perustuvana syrjintänä" niin se kuitenkin todellisuudessa sitä on. Perustelu, että menettely ei ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden, ei ole nykyisin pitävä.

Naisten vapaaehtoinen asepalvelus on tuonut näennäistä tasa-arvoa järjestelmään, mutta myös todistanut, että varusmiespalveluksen suorittaminen ei katso sukupuolta ja voisi siten hyvin olla sukupuolineutraali. Naisten vapaaehtoinen asepalvelus on myös osoittanut mikä ero sillä on, kun palvelukseen hakeutuu vapaaehtoisesti ja suorittamaan valikoituu motivoituneimmat ja kyvykkäimmät. Tämä on myös mahdollistanut valikoivuuden lisäämisen koskien asevelvollisia miehiä.

Pidämme naisten asepalveluksen vapaaehtoisuutta tavoitetilana, mikä pitäisi ulottaa koko järjestelmään eli tehdä siitä kokonaan sukupuolineutraali ja vapaaehtoinen tai vähintään Norjan mallin kaltainen sukupuolineutraali ja valikoiva asevelvollisuus. Vapaaehtoinen sukupuolineutraali valikoiva järjestelmä takaisi aidosti yhdenvertaisen maanpuolustuksen.

Yhdymme viime keväänä Aseistakieltäytyjäliiton ja Suomen Rauhanliiton antamiin lausuntoihin koskien työryhmän mietintöä liittyen ehdotetun 5 pykälän mukaista asepalveluksen keskeyttämisen määräajan lyhentämistä 45 päivästä 30 päivään. Ehdotus heikentää asepalveluksen aloittaneiden asemaa ja voi koulutushaaravalintojen jälkeenkin vaikuttaa sopeutumiseen ja soveltuvuuteen. Myös siviilipalveluskeskuksen esiin nostama mahdollisuus siviilipalvelusvelvollisten naisten määrän kasvusta, jos määräaikaa lyhennettäisiin, on syytä ottaa huomioon.

YK:n ihmisoikeuskomitea on viimeksi viime keväänä ilmaissut huolensa ihmisoikeusongelmista koskien Suomen asevelvollisuusjärjestelmää. Ihmisoikeuskomitea huomauttaa muun muassa, että siviilipalveluksen kesto ei saisi olla rangaistuksenluonteinen verrattuna varussotilaspalvelukseen. Ihmisoikeuskomitea on myös aiemmin kehottanut, että Jehovan todistajien vapauttamismenettely olisi pitänyt laajentaa lakkauttamisen sijaan. Rangaistavien aseistakieltäytyjien määrää ei ole tarkoituksenmukaista kasvattaa entisestään, jos se on mahdollista ehkäistä pitämällä kiinni pidemmästä määräajasta.

Esityksessä kuitenkin sanotaan, että määräajan lyhentäminen ei käytännössä muuttaisi mitään, kun suurin osa keskeytyksistä tehdään jo nyt alle 30 vuorokauden kuluessa. Tämä puoltaa sitä, että myös pidemmässä määräajassa voitaisiin edelleen pitäytyä, kun se kuitenkin olisi vapaaehtoisen naisen etu. Muutosta perustellaan muun muassa hallinnollisilla kysymyksillä ja ennakoitavuudella koulutushaaravalinnoissa. Asepalveluksen voi kuitenkin keskeyttää milloin vain, joten puolustusvoimilla täytyy olla joka tapauksessa jatkuva valmius tehdä muutoksia koulutusjärjestelyissä.

YK:n ihmisoikeuskomitea on vaatinut, että Suomen tulisi tehostaa tiedottamista aseistakieltäytymisoikeudesta ja asepalveluksen suorittamisen vaihtoehdoista, koska katsoo tiedonsaannin näistä olevan nykyisellään liian vähäistä. Pidämme vaatimusta aiheellisena ja tärkeänä huomioida myös vapaaehtoisten naisten hakuprosessissa sekä erityisesti valintatilaisuudessa.

Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittavien oikeuksien yhdenmukaistaminen on kannatettavaa, kuitenkin niin, että velvoittavuuden ja sanktioiden lisäämisen sijaan, tulisi koko järjestelmää uudistaa ja laajentaa vapaaehtoisuus ja rankaisemattomuus koskemaan koko ikäryhmää, ei pelkästään yhtä sukupuolta.

Suomen Sadankomitea ry:n puolesta,

Kaisu Kinnunen	*Anni Lahtinen*
puheenjohtaja	pääsihteeri